

Date: 25th May-2025

**POLITEKNIKUMDA ONA TILI DARSLARIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK
TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH USULLARI**

Davletova Laziza Nazirvoyevna

Bo'stonliq tumani 1-son politexnikumi Ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada politexnikumlarda ona tili darslarini tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati, imkoniyatlari va usullari yoritilgan. Zamonaviy ta'lim yondashuvlari asosida darslarni tashkil etish orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muloqot madaniyati, savodxonlik, kasbiy nutq ko'nikmalarini shakllantirish yo'llari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, loyiha asosidagi yondashuv kabi ilg'or usullarning dars jarayonidagi o'rni va samaradorligi amaliy misollar asosida tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: politexnikum, ona tili, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, ta'lim sifati, savodxonlik, axborot texnologiyalari, kasbiy kompetensiya, ijodiy fikrlash, o'quvchi faolligi.

XXI asr — raqamli texnologiyalar, axborot oqimlari, tezkor innovatsiyalar asri bo'lib, u barcha sohalar qatori ta'lim tizimidan ham yangicha yondashuvni, zamonaviylikni va natijadorlikni talab qilmoqda. Ta'lim sifati — har qanday davlatning taraqqiyoti, intellektual salohiyati va raqobatbardoshligining muhim ko'rsatkichlaridan biri sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, professional ta'lim muassasalarida, jumladan, politexnikumlarda o'quvchilarga nafaqat kasbiy bilimlar, balki umumiy tafakkur, savodxonlik, muloqot madaniyati va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini berish zamonaviy ta'limning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, politexnikumda o'tiladigan **ona tili** fani darslari alohida o'rin tutadi. Zero, bu fan orqali o'quvchilarda **tilga hurmat, ona tilida fikrlash va ifoda qilish, kasbiy kommunikatsiyani to'g'ri yuritish** kabi dolzarb ko'nikmalar shakllanadi. Ona tili darslari nafaqat grammatik qoidalarni yodlashga, balki o'z fikrini mantiqiy, aniq, izchil va tushunarli ifoda eta olishga, mustaqil fikr yuritishga, o'z ustida ishlashga ham yo'naltirilgan bo'lishi zarur.

Bugungi kunda o'quvchilar avvalgidek faqat tinglovchi bo'lishni emas, balki dars jarayonida faol ishtirok etishni, savollar berishni, o'z fikrini bildirishni, o'rganilgan bilimlarni hayotga tadbiiq qilishni istaydilar. Ana shu ehtiyojlarni qondirish esa o'qituvchidan pedagogik mahorat bilan birga **zamonaviy pedagogik texnologiyalarni chuqur bilish va ularni samarali qo'llay olishni** talab etadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar — bu o'qituvchi va o'quvchi faoliyatini tashkil etishda innovatsion yondashuvlar, interfaollik, mustaqillik, hamkorlik va amaliyotga yo'naltirilganlik tamoyillarini o'z ichiga oluvchi usullar majmuasidir. Bu texnologiyalar dars jarayonini jonlantiradi, o'quvchilarni motivatsiyalantiradi, ularning nutqiy va ijodiy salohiyatini ochishga zamin yaratadi.



Date: 25th May-2025



Zamonaviy pedagogik texnologiyalar mohiyati va ularning ona tili fanidagi o‘rni. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar – bu o‘quv jarayonini samarali tashkil qilish, bilim berish, tarbiyalash va rivojlantirishga xizmat qiluvchi vosita, usul va yondashuvlar tizimidir. Ular o‘quvchining faolligini oshirish, mustaqil fikrlash va amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirishga yo‘naltirilgan.

Politeknikumlarda o‘qitiladigan **ona tili** fani umumta’lim maqsadlari bilan bir qatorda, o‘quvchilarda **kasbiy yozishmalarni yurita olish, rasmiy-nutq uslubida muloqot qilish, mehnat muhitida og‘zaki va yozma fikrni aniq ifodalash** ko‘nikmalarini shakllantirish vazifasini ham bajaradi. Shu bois ushbu fandagi darslarda ilg‘or, interfaol va raqamli texnologiyalardan foydalanish ehtiyoji tobora ortib bormoqda.

Politeknikum sharoitida qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan asosiy pedagogik texnologiyalar. Ona tili darslarini samarali tashkil etish uchun quyidagi texnologiyalar amaliyotda keng qo‘llanilishi mumkin:

a) Interfaol o‘qitish metodlari. Interfaol metodlar o‘quvchini dars jarayoniga faol jalb qilish, ularning fikrini erkin ifodalash, tahlil qilish va o‘z fikrini himoya qilish imkonini beradi.

Aqliy hujum (brainstorming): Masalan, “Savodxonlik deganda nimani tushunasiz?” mavzusida o‘quvchilar erkin fikr bildiradi, bu esa dars mavzusini chuqur anglashga yordam beradi.

Klaster: “Matn tahlili” yoki “Murakkab gaplar” mavzularida asosiy tushunchalarni guruhlab, mantiqiy bog‘liqlikni ochib berish imkonini beradi.

Venn diagrammasi: Masalan, badiiy va ilmiy uslubni solishtirish orqali o‘quvchida tahliliy tafakkur shakllanadi.

b) Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT). Raqamli texnologiyalar zamonaviy ta’limning ajralmas qismidir. Ona tili darslarida AKTni quyidagicha tatbiq etish mumkin:

Prezentatsiyalar orqali mavzuni tushuntirish (PowerPoint, Canva platformasi);

Audio-matnlar asosida fonetik tahlil (so‘zning talaffuzi, urg‘usi);

Online testlar va interaktiv platformalar (Wordwall, Quizizz, Kahoot) yordamida bilimni mustahkamlash;

Google Forms yoki LMS platformalarida mustaqil topshiriqlarni topshirish va baholash.

c) Loyiha asosida o‘qitish texnologiyasi. Bu texnologiya o‘quvchini muayyan mavzu doirasida mustaqil izlanish olib borishga, natijani taqdim etishga o‘rgatadi. Misol uchun:

➤ “Tashkiliy hujjatlarning tili va uslubi” mavzusida o‘quvchilar ish joyida rasmiy yozishmalar namunalarini tahlil qilishadi.

➤ “Kasbiy terminlar” mavzusida o‘quvchilar o‘z yo‘nalishlariga oid lug‘at tuzadilar.

d) Muammoli ta’lim texnologiyasi (problem-based learning). Muammoli vaziyatlar orqali o‘quvchini mustaqil fikrlashga, tahlil qilishga undash samarali natija beradi. Masalan, “Ikki nuqta bilan bog‘langan murakkab gaplar” mavzusida real hayotiy

Date: 25th May-2025

matndan murakkab gaplarni topib, qanday bog'lovchi vositalar yordamida bog'langanini izohlash vazifasi beriladi.

e) Kichik guruhlarda ishlash (kooperativ ta'lim). Bu usul o'quvchilarni hamkorlikda ishlashga, o'zaro fikr almashish, fikrini asoslab bera olishga o'rgatadi. Masalan:

- ✓ "Mavzular bo'yicha xulosaviy fikr tayyorlash" topshirig'i;
- ✓ "Matn tuzish bo'yicha jamoaviy loyiha yaratish".

Zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etishning ijobiy ta'siri. Tajribalar va monitoringlar shuni ko'rsatadiki, ona tili darslarida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash quyidagi natijalarga olib keladi:

- O'quvchida **motivatsiya va qiziqish ortadi**, ular darsda faol qatnashadi;
- **Ijodiy yondashuv va mantiqiy fikrlash** rivojlanadi;
- O'quvchilar o'rtasida **erkin fikr almashish va tanqidiy yondashuv** kuchayadi;
- **Kasbiy nutq madaniyati** shakllanadi;
- O'quvchilar **taqdimot qilish, dalil keltirish, savolga javob berish** kabi amaliy ko'nikmalarni egallashadi.

Politeknikum ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari quyidagi tavsiyalarga amal qilishi maqsadga muvofiq bo'ladi:

- ✚ Har bir darsga kamida bitta interfaol metodni tatbiq etish;
- ✚ Mavzularni amaliy hayot bilan bog'lab, real misollar orqali tushuntirish;
- ✚ AKT vositalaridan foydalanishni tizimli yo'lga qo'yish (testlar, topshiriqlar, onlayn fikr-mulohazalar);
- ✚ Har oyda bir marta "loyiha asosidagi dars" o'tkazish;
- ✚ Kasbiy yo'nalishga mos matn va topshiriqlarni darsga kiritish.

Yuqoridagi mulohazalardan kelib chiqib aytish mumkinki, bugungi ta'lim jarayoni o'qituvchidan nafaqat o'z fanini bilishni, balki uni zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida samarali va innovatsion tarzda o'rgatishni talab qilmoqda. Ayniqsa, politexnikumda ona tili darslari nafaqat umumiy savodxonlikni oshirish, balki o'quvchilarning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etuvchi muloqot madaniyati, hujjat yuritish, rasmiy-nutq uslubida fikr bildirish kabi ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning dars jarayoniga joriy etilishi o'quvchilarda faollik, mustaqillik, tanqidiy va ijodiy fikrlash, axborot bilan ishlay olish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, dars samaradorligini oshirish, o'quvchilarning qiziqishini uyg'otish va mustahkam bilim berishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Dars o'tish jarayonida esa ularga quyidagilarni tavsiya etamiz:

❖ **Har bir dars rejasiga kamida bitta interfaol metodni kiritish** — bu o'quvchilarda ishtirokchilik ruhini kuchaytiradi.

❖ **Mavzularda kasbiy yo'nalishga mos misollar va matnlar tanlash** — bu darsning amaliy ahamiyatini oshiradi.



Date: 25th May-2025

❖ **Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish** (prezentatsiyalar, onlayn testlar, audio-materiallar) — o‘quvchilarning eshitish, ko‘rish va tushunish darajasini oshiradi.

❖ **Loyiha asosida topshiriqlar berish** — o‘quvchining mustaqil ishlash va jamoaviy faolligini rivojlantiradi.

❖ **O‘zaro baholash va o‘z-o‘zini baholash texnologiyalaridan foydalanish** — bu o‘quvchilarda mas’uliyat va adolat hissini mustahkamlaydi.

❖ **Raqamli platformalar (Google Classroom, Moodle, Wordwall va h.k.) orqali darsdan tashqari faoliyatni tashkil etish** — bu bilimlarning uzluksizligini ta’minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, ona tili darslarini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil qilish politexnikum o‘quvchilarini har tomonlama yetuk, fikrlay oladigan, o‘z kasbiy yo‘nalishiga mos savodli mutaxassis sifatida shakllanishida muhim omil hisoblanadi. O‘qituvchining yangilikka intilishi, ijodiy izlanishi va pedagogik texnologiyalarni puxta o‘zlashtirishi esa ushbu jarayonning poydevoridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-sentabrdagi PQ–3931-son qarori “Professional ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida”.
2. Abdullaeva S., Pedagogik texnologiyalar asoslari, “Fan va texnologiya”, Toshkent, 2020, 240 bet.
3. Toshxo‘jaeva S., O‘qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish texnologiyalari, “Yangi asr avlodi”, Toshkent, 2019, 208 bet.
4. Rasulov M., Ona tili o‘qitish metodikasi, “O‘qituvchi”, Toshkent, 2018, 184 bet.
5. Tursunov B., Zamonaviy dars va interfaol metodlar, “Innovatsiya”, Toshkent, 2021, 200 bet.
6. Xodjayeva G., Professional ta’limda innovatsion texnologiyalar, “Ilm ziyo”, Toshkent, 2022, 176 bet.
7. Ziyayeva D., Interfaol o‘qitish texnologiyalari va ularning dars samaradorligiga ta’siri, Ta’lim va fan jurnali, 2021, №2, 45–49-betlar.
8. Karimova N., AKT vositalaridan samarali foydalanish metodikasi, Kasb-hunar ta’limi jurnali, 2020, №4, 33–36-betlar.

